

نفاق

از دیدگاه امام خمینی (س)

احسان احمدی خاوه

سمیه شاه حسینی

www.ketab.ir

سرشناسه	: احمدی خاوه، احسان، ۱۳۵۸ -
عنوان ونام پدیدآور	: نفاق از دیدگاه امام خمینی(س)/احسان احمدی خاوه، سمیه شاه‌حسینی.
مشخصات نشر	: تهران: مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ز، ۱۶۹ ص.
شابک	: ISBN: 978 - 964 - 212 - 508 - 1
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۵ - ۱۶۹، همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸ -- دیدگاه درباره ریا/ ریا -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام.
شناسه افزوده	: شاه‌حسینی، سمیه، ۱۳۶۲ -
رده‌بندی کنگره	: DSR ۱۵۷۴/۵/۹۶۷
رده‌بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۷۶۶۰۱

کد / م ۳۱۲۶

مؤسسه چاپ و نشر عروج

نفاق از دیدگاه امام خمینی(س)

نویسندگان: احسان احمدی خاوه، سمیه شاه‌حسینی

ناشر: مؤسسه چاپ و نشر عروج

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

• فروشگاه شماره یک: خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخر رازی، پاساژ ظروفچی، تلفن: ۶۶۴۹۳۰۸۱ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• فروشگاه شماره دو: خیابان انقلاب، چهار راه حافظ، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکز پخش: امور نمایندگیها و نمایشگاهها، تلفن: ۶۶۴۰۴۸۷۳

• امور سفارشات و بازرگانی، تلفن: ۶۶۴۸۹۱۶۰

• فروشگاه مجازی مؤسسه عروج www.oroujpub.com

نشانی الکترونیکی: pub@imam-khomeini.ir

<http://imam-khomeini.ir>

فهرست مطالب

.....	سخن ناشر	أ
.....	مقدمه مؤلف	ج
.....	سیمای نفاق و منافقان در قرآن و روایات	۱
.....	۱. تعریف نفاق و ویژگی‌های منافق	۳
.....	نشانه‌ها و ویژگی‌های منافقین در قرآن	۱۰
.....	ویژگی‌های منافقین در احادیث و روایات	۲۴
.....	۲. ابزار و ساز و کارهای نفاق	۳۰
.....	۳. نفاق از منظر عرفانی	۴۲
.....	۴. تبیین‌های روان‌شناختی از نفاق و دورویی	۵۰
.....	بسترها و انگیزه‌های روانی، فردی و اجتماعی نفاق	۵۷
.....	عوامل و انگیزه‌های شکل‌گیری نفاق	۵۹
.....	الف. عوامل و انگیزه‌های آگاهانه	۵۹
.....	ب. عوامل و انگیزه‌های ناخودآگاه	۷۳
.....	تأملی بر مراتب و اقسام تزویر و نفاق	۸۱
.....	مراتب نفاق	۸۳
.....	۱. نفاق اکبر	۸۳

- ۸۵ ۲. نفاق اصغر
- ۸۷ انواع نفاق
- ۸۸ ۱. نفاق در عقیده؛ دوگانگی عقیده با گفتار
- ۸۸ ۲. نفاق در اعمال؛ دوگانگی گفتار با رفتار
- ۹۳ ۳. نفاق در اخلاق؛ ریا
- ۹۴ ۴. دوگانگی گفتار با گفتار
- ۹۶ ۵. خودفریبی؛ ناهماهنگی شناختی درونی
- ۱۰۱ چه چیزهایی نفاق نیست؟
- ۱۰۱ ۱. تفاوت نفاق با تقیه
- ۱۰۵ ۲. تفاوت نفاق با تبدل احوال
- ۱۰۵ ۳. تفاوت نفاق با «کلم الناس علی قدر عقولهم»
- ۱۱۱ روش‌های پیشگیری و درمان نفاق
- ۱۲۲ چهار سطح زیستن بر اساس معیارهای زندگی اصیل
- ۱۲۲ ۱. خودت باش
- ۱۲۵ ۲. خود را باش
- ۱۲۷ ۳. خودت را بشناس (هماهنگی عینیت و ذهنیت)
- ۱۲۹ ۴. خود را بهتر کن (هماهنگی وجود)
- ۱۳۱ نتیجه و جمع‌بندی
- ۱۴۷ حُسن ختام؛ دگه‌های زهد و ریا
- ۱۴۷ بازخوانی آرای امام در باب تزویر و نفاق در دیوان اشعار
- ۱۶۵ کتاب‌نامه

مقدمه مؤلف

امروز می‌خواهم به مصاف تزویر بروم که بدترین آفت دین است. تزویر با لباس تقوا و دیانت به میدان می‌آید، تزویر، سکه‌ای دو روست که بر یک رویش نام خدا و بر روی دیگرش نقش ابلیس است؛ عوام خدایش را می‌بینند و اهل معرفت ابلیسش. و چه خون دل‌ها خورد علی از دست این جماعت سر به سجود آیه‌خوان و به ظاهر متدین: «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا».

این جملات آشنا، زیباترین و اثرگذارترین دیالوگ‌های مختار در آخرین سکنس‌های سریال مختارنامه است. تاریخ ما کم به یاد ندارد از این قبیل گفتارها که در سینه گویندگان‌شان در خاک فرو شد. نجوای علی علیه السلام با چاه در نخلستان، گریه‌های او بر جنازه کشتگان جمل، پذیرش حکمیت اجباری در صفین، مقابله با جماعت نمازشب‌خوان و سر به سجود، و ناله دردآلود علی علیه السلام در محراب مسجد کوفه، ترجمان همین

سخنان بود؛ صلح تحمیلی بر امام حسن علیه السلام و جنگ تحمیلی بر امام حسین علیه السلام نیز، هر دو محصول تزویر و ریاکاری و نفاق منافقان بود و این ماجرا همواره ادامه خواهد داشت. نفاق چیست؟ تزویر کدام است؟ آیا خطر نفاق، منحصر به ابعاد اجتماعی آن است یا در سطح فردی نیز خسارت بار است؟

نفاق و دورویی، خصلتی پیچیده و کمابیش فراگیر است که همه ما با درجاتی، در مواقع مختلف دچار آن شده یا می شویم و اگر اولاً، ابعاد آن را شناسیم و به وجود آن در خود پی نبریم و ثانیاً، به درمان و علاج آن همت نگماریم، قطعاً در بزنگاه‌های حساس زندگی فردی و اجتماعی، از آفت آن ایمن نخواهیم بود. بدون شک، نفاق نیز مانند هر آفت اخلاقی دیگر، ریشه در ساحت‌های شناختی و روانی ما دارد. بدون شناختن مختصات این ساحت‌های شناختی و روانی، نه می توان خصلت‌هایی نظیر نفاق را شناخت و نه می توان درمان کرد. خصوصاً پدیده‌ای مانند نفاق که از معدود آفات اخلاقی است که دامنه آسیب‌رسانی آن محدود به غیر نمی‌شود و خود فرد منافق نیز از آسیب‌های نفاق در امان نیست. و کسی که دچار آفت اخلاقی روانی نفاق و دورویی است، رفته رفته از «دیگرفریبی» و تظاهر برای دیگران، به «خودفریبی» نیز کشیده می‌شود.

این آفت اخلاقی روانی، طیف گسترده‌ای از نفاق درون فردی یا همان خودفریبی، نفاق بین فردی، و نفاق سیاسی اجتماعی را شامل می‌شود. البته

تذکر این نکته خالی از سود نیست که به تقلیل بردن مفهوم نفاق و منافق صرفاً جهت تبیین نفاق سیاسی اجتماعی، امری نادرست است که از میزان حساسیت‌های اخلاقی مردم نسبت به این پدیده پیچیده اخلاقی می‌کاهد. به نظر می‌رسد مفهوم نفاق در قرآن، بیش‌تر تحت‌الشعاع مفهوم سیاسی اجتماعی آن قرار گرفته و جریان نفاق در تاریخ اسلام، به‌عنوان یک گروه در کنار سایر گروه‌هایی که با پیامبر و ائمه علیهم‌السلام مقابله می‌کردند شناخته می‌شود. حال آن‌که با تأمل در متن قرآن روشن می‌شود که اصولاً ترسیم سیمای منافقین در قرآن، غالباً مبتنی بر ویژگی‌های اخلاقی آنان است و سپس دامنه آن به حوزه سیاسی اجتماعی نیز کشیده می‌شود.

پدیده نفاق در سیر تاریخی خود نیز پدیده‌ای قابل تأمل است که از زمان حضور پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم آغاز شده و تا عصر حاضر نیز امتداد یافته است. در حافظه تاریخ سیاسی و اجتماعی ما نیز معنای خاص خود را دارد. معنایی که تداعی‌گر پدیده‌ای است که در آن سیر سقوط برخی افراد از «مجاهد بودن» تا «منافق شدن» به تصویر در آمده است. ظهور گروه‌ک منافقین در انقلاب و آسیب‌هایی که آن‌ها به مردم وارد کردند در بیانات و کلمات امام، بسامد خاصی دارد. در این تحقیق تلاش ما بر این است تا به این آفت اخلاقی روانی در بیانات آثار امام بپردازیم و علل، انگیزه‌ها، آثار و نتایج فردی و اجتماعی آن را بکاویم و در نهایت به روش‌های پیش‌گیری و درمان این آسیب اخلاقی اشاره نمائیم.

در مجال مختصر این کتاب، قصد داریم تا به بررسی اجمالی این

پدیده اخلاقی روانی پردازیم و به ویژه از منظر امام خمینی(س)، آن را واکاوی کنیم و پاسخ‌هایی برای این پرسش‌های مقدر بیابیم:

۱. نفاق چیست؟ منافق کیست و چه ویژگی‌هایی دارد؟

۲. بسترها، علل و انگیزه‌های فردی، اجتماعی و روانی بروز این

ویژگی کدامند؟

۳. تأملی بر مراتب و اقسام تزویر و نفاق

۴. راه‌های پیش‌گیری و درمان این آفت اخلاقی کدام است؟

توضیح یک نکته در باب بررسی مسأله نفاق در آرای امام ضروری است؛ آرای امام در باب مسأله نفاق را می‌توان به دو فصل کلی تقسیم کرد؛ در پیش از انقلاب، آرای ایشان در این باب که غالباً به صورت مکتوب است ناظر به وجوه و سطوح اخلاقی مسأله نفاق و حواشی مربوط به آن است. اما پس از انقلاب، با ورود نفاق به عرصه سیاسی اجتماعی و تبدیل آن به یک «جریان»، انعکاس مسأله نفاق در آرای امام نیز وارد مرحله تازه‌ای شد. کلیدواژه نفاق در بیانات امام در این ایام، معطوف به تحرکات «جریان نفاق» در متن جامعه و شیوه تفرقه‌افکنانه و آشوب‌طلبانه آن است.

بدون همکاری و راهنمایی عزیزان دست‌اندر کار در معاونت پژوهشی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س) دفتر قم، این اثر لباس تحقق بر خود نمی‌پوشید و شایسته انتشار نبود؛ بهروزی و موفقیت این عزیزان را از خداوند مسألت داریم و امید است که همه ما به مدد

لطف الهی و معرفت او، از گزند آفات اخلاقی روانی، خصوصاً نفاق در
امان باشیم.

من نمی گویم که عاقل باش یا دیوانه باش
گر به جانان آشنایی از جهان بیگانه باش
یا به زاهد، هم قدم شو یا به شاهد همنشین
یا خریدار خزف یا گوهر یکدانه باش
یا مسلمان باش یا کافر، دورنگی تا به کی؟
یا مقیم کعبه شو یا ساکن بتخانه باش^۱

والعاقبة لأهل التقوی والیقین
احسان احمدی خاوه، سمیه شاه حسینی

قم، تابستان ۱۳۹۶